

Pálfi József:

**„...hogya szavai lelketekben visszhangot,
jóra elhatározásokat ébresszen...”¹**

A nagyváradai Református Árvaházi Képes Naptár

„...May its words stir an echo in your souls, and urge you to do good things...” The Reformed Picture Calendar for Orphanages published in Nagyvárad

One of my former studies dealt with the history of Reformed ecclesiastical newspapers, magazines and alike published by the Reformed Diocese of Királyhágómellék (Partium region) in Nagyvárad between the two world wars. Then, albeit shortly, it had been mentioned that a picture calendar was instrumental in shaping the religious feature and spirituality of the region amongst Hungarians. This study intends to show in details the aforementioned publication printed in Nagyvárad (Oradea in Romanian). Its significance lies in the fact that under great political pressure from the state it had not given up the fight to serve a Christian community, namely the Reformed Hungarians in the region. It also set an excellent example for the outside world and the Christians it addressed since it devoted the pages of the calendar to do good deeds for the community.

Keywords: Reformed picture calendar for Orphanages, Nagyvárad, Reformed Diocese of Királyhágómellék, Reformed piety, history of publications

Egyik korábbi tanulmányunkban már alaposabb részletességgel foglalkoztunk a Nagyvárad központú Királyhágómelléki Református Egyházkerület (KRE), két világháború közötti sajtótörténetével.² Ek-

kor, bárha röviden is, de már említést tettünk néhány sor erejéig az alcímben olvasható nagyváradai kiadványról, amelynek közel húsz évfolyama látott napvilágot. Tanulmányunkban ezt az alcímben is megnevezett Református Árvaházi Képes Naptárt (Naptár), egyház- és sajtótörténeti kuriózum jellegén túlmutató nagyváradai kiadványt fogjuk bemutatni. Ez az egyházi kiadvány is azok közé tartozott ugyan, amelynek minden pillanatban meg voltak számlálva a napjai, ám mégsem adta fel a küzdelmet egy pillanatra sem, hanem következetesen és elkötelezetten kereste és szolgálta a közösségi jószolgálatot.

A váradai református egyház

A 20. század fordulóján és kezdetén a váradai református egyház életéről azt mondhatjuk, hogy számára ez egy igen dinamikusan fejlődő időszak volt. Ám az első nagy világegyházi és az azt lezáró béketárgyalások (trianoni békediktátum) következményei olyan időket és körülményeket teremtettek, amelyek a magyarságra nézve minden szempontból előnytelenek voltak. Alapjaiban rengették meg a határokon túlra került magyarság életét. Ez a váradai reformátusok életébe is új helyzetet teremtett, és az új idők olyan új kihívásokkal jelentkeztek, amelyekre senki sem volt ekkor felkészülve.

Nemcsak Nagyvárad, hanem az egykori Tiszántúl egész keleti régiója került ekkor egy teljesen újonnan létrejött országhoz, amelynek Nagy-Románia volt a neve. Ám az új demarkációs vonalon túlra került nyolc – Máramaros-ugocsai-, Nagybányai-, Szatmári-, Nagykarolyi-, Érmelléki-, Bihari-, Nagyszalontai-, és Békés-bánati - csonka - egyházmegye, egyházi legfőbb (püspöki) hatóság nélkül maradt gyülekezetei, iskolái és egyéb egyházi intézményei, bénultságuk ellenére sem sokáig tétlenkedtek. Az új élethelyzetbe kerültek és rekedtek nem tétlenkedtek sokáig, hanem rögtön a *modus vivendi* lázas válaszkereséséhez fogtak. Igaz az események, amelyek lépéskényszerbe hozták a Romániában rekedteket, csak az új határ meghúzása után gyorsultak fel, amikor aztán határozott és felelősségteljes döntéseket hozva tették meg a szükséges és korszakos lépéseket. Kezdetben még mindenki abban reménykedett és bízott, hogy a nagyhatalmak csak ideiglenes döntést hoztak, amely rövidesen megváltozik majd, és en-

¹ Sulyok István: Pár szó az olvasóhoz. In: Református Árvaházi Képes Naptár 1929, 33.

² Pálfi József: A média fejlődéstörténete- egy poszt-trianoni egyháztestben. Egyházi sajtó a Királyhágómelléki Református Egyházkerületben 1920-1942 között. In: Lévai Attila (szerk.): Időn és tereken át. Tanulmányok az egyház életéről és szolgálatáról, Szentendre, Tillingner Péter Műhelye, 2013, 48–62.

nek okán, talán felesleges és szükségtelen lesz hosszú távra berendezkedni. Azonban voltak olyanok is, akik ezzel együtt mégis másként gondolkozva terveztek. A történelem ezeket az utóbbiakat igazolta, akik Sulyok István³ nagyvárad-i lelkipásztorhoz és bihari espereshez, a későbbi KRE első püspökéhez hasonlóan másként gondolkodtak és terveztek.⁴ Tisztán és korszerűen látó, józanul gondolkodó egyházi vezetőkként cselekedtek, amely aztán egyház és nemzetmegtartó jelentőségű egyházkerületet hozott létre.

A 20. század elején két nagy gyülekezetbe szerveződtek a nagyvárad-i reformátusok. Az egyik volt a Nagyvárad-Olaszi, a másik pedig a Nagyvárad-Újvárosi. Az új élethelyzet minden visszássága ellenére sem tudta úgy megtörni a várad-i reformátusságot, hogy megálljanak a korszerű önszerveződés útján. Sőt a két világháború közötti időszakban még három gyülekezetet szerveztek és három imaházat építettek. Ezeket, amelyek a két előbb megnevezettekből váltak ki ekkor még a korabeli egyházi rendnek megfelelően parókiális köröknek nevezték. Bár szerves szimbiozisban éltek az előbbiekkal, de mégis külön-külön önállóan adminisztrálták magukat. Ezek egyike volt a Nagyvárad-Velencei, amelyet 1922-ben szenteltek fel. A második a

³ Sulyok István (Komádi, 1859. december 15. – Budapest, 1944. szeptember 14.) kollégiumi tanár, lelkipásztor, esperes, püspök. Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békediktátumot követően az újonnan megalakult Királyhágómelléki Református Egyházkerület első püspöke. 1889. április 24-től a Nagyvárad-Újvárosi Egyházközség lelkipásztorává, 1893-tól a Bihari egyházmegye jegyzője, majd 1902. március 2-ától esperese. 1905-től a Református Tanítóképző Intézet igazgatótanácsának elnöke. Közel huszonkét esztendő alatt háromszor is újraválasztották. Az általa irányított egyházkerületet Bukarest csak 1939 után ismerte el. A bécsi döntést követő esztendőben 1941. december 10-én korára való tekintettel, a kialakult új helyzetben nyugdíjba vonult. Budapesten halt meg 1944. szeptemberében, majd 1971-ben exhumálták és a Farkasréti temetőből Nagyváradra vitték át a Rulikowsky temetőbe. In: Pálfi József: Sulyok István. Hetven esztendeje hunyt el a Királyhágómelléki Református Egyházkerület első püspöke. In: Pálfi József, Lévai Attila (szerk.): Kettős kisebbségben, Komárom, Selye János Egyetem, Komárom, 2014. 35–56.

⁴ Pálfi József: Debreczeni István, aki megtanulta a mellényt többször ki- és begombolni, D. Dr. Harsányi András Alapítvány Kiadványai 15, 2011: Egy 20. századi reformátori kihívás. In: Kulcsár Árpád (szerk.): Reformáció 500, Nagyvárad, Komárom, Partium Kiadó, Selye János Egyetem Calvin J. Teológiai Akadémia, 2018, 95–113.

Nagyvárad-Réti, amelyet 1928-ban szenteltek fel. A harmadik pedig a Nagyvárad-Őssi (1934). A többi, ma ismert református egyházközség, a második világháborút követő időszakban szerveződött és építette fel a templomát: Nagyvárad-Csillagváros (1950), Nagyvárad-Szöllős (1964), Nagyvárad-Hegyalja (1996), Nagyvárad-Rogériusz (2000).⁵

Naptár születik

Egy a nagyvárad-i árvaház érdekeit szolgáló naptár megjelentetésének gondolata először 1926-ban fogalmazódott meg a Protestáns Jótékonysági Egyesület⁶ július 1-jén tartott közgyűlésén, amellyel aztán nem is várakoztatták sokat a széleskörűnek ígérkező olvasói tábor. Ennek az egyesületnek a létrehozását id. Ritoók Zsigmond⁷ református főgondnok kezdeményezte, még jóval az első nagy világháború előtt, a századforduló kezdetén. Ritoók, a korabeli várad-i köz- és református élet egyik kiemelkedően cselekvő szereplője volt, és a várad-i iskolázás ügyéért is nagyon sokat tett. A Protestáns Jótékonysági Egyesület kezdeményezte, hívta életre és működtette a Református Árvaházat. Elsődlegesen és alapvetően nem egy esetleges, majdani árvaház működtetése volt a fő cél, hanem a Református Leánynevelő Intézetet kívánta segíteni a szükségben lévő gyermekek felkarolásával. Másodsorban pedig a szegények gondozását tartotta alapvető küldetésének és feladatának.

A kiadandó naptárral két fontos céljuk volt. Az egyik az, hogy az egyházi társadalom figyelmét ráirányítsák az árvaházra, a második pedig az, hogy az árvaház javára, szükségleteinek enyhítésre jelentessek meg azt évente. Ez tulajdonképpen a korábban megszűnt országos szinten terjesztett Protestáns Árvaházi Képes Naptár helyébe lé-

⁵ Péter I. Zoltán: Nagyvárad Református templomai. Kiadó a Királyhágómelléki Református Egyházkerület, Nagyvárad, 1996.

⁶ A Protestáns Jótékonysági Egyesületről részletesebben lásd a komáromi konferencia kötetben megjelenő tanulmány paramétereit.

⁷ (Gálszécsi) Ritoók Zsigmond id. (Darvas, 1870. február 9. – Nagyvárad, 1905. február 22.) A nagyvárad-i ügyvédi kamara első elnöke, az ítélőtábla elnökévé nevezték ki, az iskolaszék elnöke, a Bihari Református Egyházmegye főgondnoka volt.

pett.⁸ A tervből valóság lett, és októberre meg is jelent az 1927-re esztendőre szóló naptár, amelyet hamarosan szétküldtek az egyházkerület gyülekezeti számára. Ezt a kiadványt is, csakúgy, mint mást Béres Károly,⁹ az egyházkerület nyomdásza, kiadója és bizománya vette gondjaiba. (1909-ben lett alapítva). A naptárt Csernák Béla¹⁰ Nagyvárad-olaszi lelkipásztor és egyházkerületi főjegyző szerkesztette. A naptárt kiadója a Királyhágómelléki Református Egyházkerület iratterjesztési osztálya volt. Az egyesület 1927. évi közgyűlésén már arról számoltak be, hogy milyen jelentős összeg gyűlt be az első naptár bevételeiből. A naptár első évfolyamából csak annyi példány készült, amennyi

⁸ In. *Református Híradó* – Nagyvárad, 1926. július 10/28.

⁹ Béres Károly (Nagyvárad 1882. február 17. – 1954. március 18. Nagyvárad). Béres Károly még a múlt század kezdetén szerződést kötött a váradi református egyházzal, hogy minden kiadványukat ő fogja kinyomtatni. Az általa használt fejlécen a következő megnevezés volt olvasható: „a Királyhágómelléki Református Egyházkerület vallástani kézikönyveinek kiadója és főbizománya”. Könyvnyomdája, illetve papírraktára és írószer-kereskedése Nagyváradon a Rákóczi út 14. szám alatt volt. Tragédiáját nyomtatványraktára okozta. Ebbe belebukott és 1932-ben csődöt jelentve tönkrement. Ezután testvérével, Béres Sándorral és id. Radványi Károllyal mindhárman kölcsönt vettek fel saját házukra, kifizették a hitelezőket, szerződést kötöttek egyforma részesedéssel, és 1933-ban megalakították a Kálvin Könyvnyomdát. Szerették volna az egyházat is bevonni, de az nem kívánt élni a lehetőséggel. Ők mégis elkötelezettek maradtak egyházuk iránt és minden nyomtatványukat, kiadványukat ők készítették. A nyomda érdekessége, hogy mindent kézi szedővel állítottak elő. Az anyagbeszerzést és a kereskedést Béres Károly szervezte, a tördelőmester és a pénztáros Béres Sándor, a nyomtató gépmester id. Radványi Károly volt. Béres Károlyt 1942-ben bebörtönözték és csak másfél év múlva szabadulhatott. Erre azt követően került sor, hogy 1942-ben a több mint 15 váradi zsidó nyomdától megvonták a működési engedélyt. Szabadulása után azonban már nem tudott talpra állni. A két világháború közt egy ideig a váradi nyomdászokelnöke volt. Hosszú ideig Nagyvárad-Olaszi Református Egyházközség presbitere, a Sasok Turistaegyesületének vezetőségi tagja volt.

¹⁰ Csernák Béla (Szőlősgyula, 1875. december 25. – Nagyvárad, 1967. február 16.) lelkipásztor volt Furtán, Berettyóújfalun, Nagyvárad-Olasziban, a Bihari Református Egyházmegye esperese, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület megválasztott főjegyzője, majd megbízott püspöke. Több könyv szerzője, a Nagyvárad-i Református Híradó főszerkesztője volt. In. Csernák B.: Életemből. In. Itt viharzott felettünk II. kötet. Editiones Archivii Districtus Reformatorum Transtibiscani XV, Debrecen, 2008.

nyit a lelkészi hivatalok megrendeltek. Nem is készülhetett több, mivel ez nem egy nem magánvállalkozás volt, hanem egyházi.

Terjedelmét tekintve a naptár oldalszámait némely esetben változnak a 114-160 között. Az első naptár 1927. esztendőre jelenik meg, az utolsó szám pedig az 1947. esztendőre. Az 1941. esztendőre megjelent naptár belső címlapján a XV. évfolyam olvasható, az 1947-es esztendőre megjelent naptár címlapján pedig az, hogy ez a XVI. évfolyam. Ez pedig azt jelenti, hogy 20 évfolyamról mégsem beszélhetünk, mert a naptár az 1942-1946 közötti esztendőkhöz nem jelent meg. 1947-ben az utolsó évfolyam esetében is ugyancsak Csernák Béla egyházkerületi főjegyző volt a főszerkesztő, kiadója pedig szintén a Nagyvárad-i Református Egyházkerület Béres és Radványi Könyvnyomda.

Az egyházkerületi iratterjesztésének ügye is a húszas évek második felében kezdett erőre kapni, miután Debreczeni István belmissziói bizottsági elnök javaslat-csomagjában fogalmazta meg a tennivalókat.¹¹ Az iratmissziót prioritásként kezelték, hiszen mindenki tudta, hogy mekkora súlya és szerepe van az írott szónak. Ekkor került be a naptár kiadása is az egyházkerület központi iratterjesztésének feladat- és hatáskörébe. Az 1927. esztendő július 30-ai közgyűlésén rendelték el a naptár legmagasabb szintű felkarolását, kiadását.¹²

Különben a városban nem ez volt egyetlen árvaház kezdeményezés, mert közben a baptista egyház is menházat és árvaházat alapított és indított be, helyi és amerikai támogatással a Ritoók Zsigmond utca 17 szám alatt. Az 1925. február 24-26 között megtartott ünnepségükön Csernák Béla főjegyző is részt vett, aki néhány szóban köszöntötte a jelenlévőket. Sulyok István püspök pedig üdvözlő levelet küldött az alkalomra.¹³ A naptár-konkurencia is hamar megjelent, és 1927

¹¹ Pálfi József: Belmissziós törekvések a két világháború közötti Királyhágómelléken. In: László Emőke (szerk.): A szolgálat ékessége. Tanulmányok Fruttus István Levente hetvenedik születésnapja alkalmából, Budapest L'Harmattan Kiadó, 2018, pp. 53–68.

¹² *KREL – KRE Közgyűlési Jkv.* 1927. július 30.

¹³ Baptista menház és árvaház Nagyváradon. In. Egyházi és Iskolai Szemle, 1925. május 9. V. évf. 9. sz. 6.

októberében, Csernákék már arra figyelmeztették a város reformátusait, hogy csak a Református Árvaházi Képes Naptárt vásárolják, és ne azt, amelyiket a baptista egyház adott ki, amelynek a címe: az Év – Árvaházi Keresztyén Naptár volt.

A naptár tartalmi ismertetése

A naptár első évfolyamát az egyházkerület központi periodikája még 1926 októberében úgy harangozta be, hogy felépítési struktúrájával egyben be is mutatta annak a tartalmát.¹⁴ Az írás pontosan láttatja a naptár tartalmi gerincét, amelyet aztán kisebb változtatásokkal, de a következőkben is megőrzött. A címlapon szép színes kivitelben az árvaház épülete látható (kevés kivétellel ez maradt mindvégig), mögötte pedig a Nagyvárad-Olaszi református templom. A naptárban rendszeresen ott találjuk a családfavezetéshez is nélkülözhetetlen családi krónika oldalát, amelyet célszerű volt mindenkinek vezetni.

Naptárkiadványnak megfelelően közölte a nap feljöttét és nap lementét, a holdváltozásokat s egyéb olyan szokásos és elmaradhatatlan információkat, amelyekre az embereknek szükség volt a mindennapokban. A szerkesztők a naptári részben szakítottak a szentek névnapjainak hagyományos felsorolásával, helyette a református egyház felfogásának megfelelően dolgozta fel a nevek tárát. Külön érdekessége a naptárnak az is, hogy a későbbiekben név-reformot is végrehajtott. Az ezzel kapcsolatos két írást, a konkrét javaslatokat Dr. Szeghalmy Sándor Nagyvárad-Olaszi presbiter fogalmazta meg. Tanulmányunk írásakor úgy ítéltük meg, hogy a két írásban megfogalmazottak aktualitása ma sem vesztett érvényességéből, ezért azokat teljesen egészében közölni kívánjuk.

A naptár olvasóit üdvözlő és elgondolkodtató vezércikk rendszeres rovat maradt, csakúgy, mint a rövidebb-hosszabb igei tartalmú elmélkedés is. A szépirodalmi részt korszerű és minőségi írásokkal igyekeztek feltölteni. Rendszeresen sok közérdekű és tematikus írással, olvasmányos és építő történetekkel, népies írásokkal,

¹⁴ Megjelent a Református Árvaházi Képes Naptár. In: Egyházi és Iskolai Szemle 1926. okt. 9. VI. évf. 21. sz. 3-4.

versekkel, pályadíjas művekkel igyekeztek szellemi és lelki táplálékot nyújtani az olvasó tábornak. Ezért is írta Sulyok egyik beharangozó jegyzetében azt, hogy „a haladó idő és népünk értelmi fejlettsége a naptárak tartalmát lényegesen megváltoztatta. Ma már a naptárakban elhelyezett olvasmányok nem a „Vasorrú bába” és „Sobri Jóska” féle ízléstelenségekkel akar szórakoztatni és tanítani, hanem komoly, irodalmi értékű cikkek foglalnak helyet bennük. Sőt egész tervszerűséggel egyenesen arra is szolgálnak, hogy éppen elvezető csatornái legyenek az elveknek és törekvéseknek, amelyet korunk kitermel és felszínre hoz”.¹⁵

Egyik legfontosabb tartalmi szempont volt kezdettől fogva az aktuális kor- és egyháztörténeti szegmens, amelynek rendjen nemcsak templomok, gyülekezetek és egyházközségek történetei kerültek bemutatásra, hanem mindazon jelentős tudni valók, amelyekről egy református embernek tudnia kellett. A szórványügy kapcsán több olyan írás is született, amelyek lelkiismereten és tényszerűen hívták fel a figyelmet azokra, akik teljesen ki voltak téve a lemorzsolódásnak vagy éppen a megszűnésnek.

A naptár befejező részében helyezték el a teljes egyházkerületi (egyházmegyéenkénti) névtárat és címtárat, közöttük pedig az egyházi tanintézetek névtárát is. Ezek után pedig olyan közérdekű intézmények szolgáltatásainak (posta, távírda, telefon) tarifáit, amelyek egyre nélkülözhetlenebbekké váltak a mindennapokban. A különböző vásárok (erdélyi, bánáti, Máramaros-vidéki és Körös-vidéki) katalógusát, valamint olyan közérdekű naptárakat (vadász-naptár, háziállatok vemhességi idejét és ellési időszakát ismertető), amelyek fontosak és közérdekűek lehettek. A naptáraknak elmaradhatatlan részei voltak továbbá a különböző reklámhirdetések is, amelyekkel a magyar és református érdekeltségű vállalkozásokat igyekeztek segíteni, támogatni.

A naptár sokféle célját és feladatát Sulyok István majd minden évfolyam kezdetén sietett megfogalmazni nyitó ajánlásában és támoga-

¹⁵ A Királyhágómelléki Református Egyházkerület egyházainak és híveinek! In: Református Árvaházi Képes Naptár 1928, II. évf. 29-30.

tást kérő írásaiban. Kért ugyanis támogatást az árva gyermekek számára azzal, hogy a naptárt megvásárlásra ajánlotta mindenkinek. A jó szándékú és jótevő cselekedet mellett pedig korszerű tartalommal siettek formálni az emberek ízlést, stílusát és igényes gondolkodásmódját.

A református társadalom megszervezésének életbevágóan fontos gondolatát a harmincas években nagyon sokan megfogalmazták. Az összefogásnak és önszerveződésnek ezt a formáját szolgált a naptár is az előbbiekben ismertetett tartalmi szegmense. Tudni, ismerni, támogatni, felvállalni kellett egymást egy olyan korszakban, amelyben nemcsak nemzeti, felekezeti szempontból volt ez fontos, hanem pénzügyileg és gazdasági szempontból is, mert a gazdasági világválság, a hatalmas méretűvé növekedett munkanélküliség idején nagy megpróbáltatás elé állította őket a történelem. Dr. Soós István egyházkerületi főjegyző is több írását szentelte ennek a gondolatkörnek, hangsúlyozva azt, hogy létünk, jövőnk, sorsunk függ attól, hogy mennyire jól tudjuk megszervezni önmagunkat és vagyunk képesek egymást támogatni. Egzisztenciánk biztonsága függ attól, ahogy viszonyulunk egymáshoz.¹⁶

A naptár 1933-iki évfolyamában az előbbiek gondolatiságának jegyében egy Református szellemi munkások, kereskedők, iparosok névtárát jelentettek meg, amelyhez a szociális érzékről jól ismert kitűnő tollú gyantai lelkész, Arday Aladár írt közel ötoldalas előszót. A testvériség kötelez gondolatának jegyében fejezte be ma is aktuálisnak tűnő írását Arday. Majd záró soraiban még egyszer összefoglalva, koncentrált gondolatokkal ajánlotta minden olvasónak a 34 oldalas névtárát. „Íme, itt következik egy névtár. Benne ismert és ismeretlen nevek. Iparosok, kereskedők, ügyvédek, doktorok. Mind hittestvéreid. Ne felejtse el őket. Ha szükséged lesz segítő vagy munkáskézre, emlékezz meg róluk. Hozzájuk bizalommal mehetsz. Testvéreileg fogadnak és testvéreileg segítenek. Nemcsak a pénzedért, hanem szeretetből. Mert őket meg erre kötelezi a te segítséged. Hogy ne

fogjon vastagon a krétájuk, s hogy ne csak kézzel és aggyal, hanem szívvel is szolgáljanak neked. Így élhetünk egymásért és egymás által. Kicsiny és széles körben. S ha így élünk, akkor könnyebb lesz az élet, lassan fogyni fog a számból a panasz, mert megtapasztaljuk, hogy aki testvérén segít, magán is segít, s aki szeretetből cselekszik, annak minden lépését és munkáját megáldja az Isten. A mostani nagyon nehéz idő, próbaidő”.¹⁷

Csernák Béla a Református Híradóban rögtön be is harangozta a naptárnak ezt a református és magyar társadalomszervező és segítő útját.¹⁸ Publicisztikájában emlékeztetett arra a Nagyváradon, 1931-ben megtartott VIII. Református Nagyhétre, amely nagy hatást gyakorolt a korabeli résztvevőkre. Mind az előadások (Az Egyház szociális igényei és kötelezettsége; A munkanélküliség és az Egyház; Az Egyház szociális felelőssége; Az Egyház szociális önvédelme stb.), mind az azt követő beszélgetések azt hangsúlyozták és nyomatékosították, hogy reformátusoknak mennyire össze kell tartaniuk a mindennapok viszonyosságai között. Ha erdélyi, királyhágómelléki viszonylatban van 750.000 református, akkor azoknak nem szabad elmenniük egymás mellett közönyösen. Mert, ha a munkaadó református munkást keres, akkor az lehetőleg református munkás legyen, akár szellemi munkás: ügyvéd, orvos, mérnök, stb. vagy kézimunkás: asztalos, borbély, lakatos, cipész, nyomdász, szíjgyártó stb.). Ne csak a hasznót hajhásszák, hanem ha elvégzett munka megelégedést hoz, akkor egy lépéssel közelebb jut mindenki a munkanélküliség szülte nyomor legyőzéséhez.

Ahhoz azonban, hogy a református társadalom tudja egymást hatékonyan segíteni, ahhoz nagyon jól és pontosan kell ismerniük és számon tartaniuk egymást. Ezért össze kell gyűjteni név szerint és pontosan adatolva mindenkit. „Seregszemlét kell tartunk magunk felett. Kik Vagyunk? Hányan vagyunk? Hol vagyunk? Mire vagyunk képesek?” Ilyen seregszemle a Református Szellemi Munkások, Kereskedők, Iparosoknak” az itt található Névtár. A KRE nagyobb gyü-

¹⁶ Soós István: A református társadalom tovább szervezése. In: Református Híradó, 1935. máj. 4. XV. évf. 18. sz. 1-2.

¹⁷ Szociális Névtár. In: Református Árvaházi Képes Naptár 1933.

¹⁸ Csernák Béla: Református Szociális Névtár. In: Református Híradó, 1932. november 5. XII. évf. 43. sz. 1-2.

lekezeatinek „szellemi munkásai, kereskedői, iparosai, megtalálhatják nevüket ebben a névtárban, amelyet már azért is jó végig lapoznunk, hogy az önbizalom megszólaljon bennünk: mégis csak számottevő erő vagyunk mi itt: magyar reformátusok! Aki beletekint ebbe a névtárba, az meg is fogja venni a Naptárt. Megveszi a munkaadó, hogy ha valamikor valami munkát akar végeztetni, kéznél legyen a névsor, amely útba igazítsa: kihez fordulhat bizalommal! Megveszi a munkás, mint annak bizonyosságát, hogy Egyházának gondja van reá, segíteni akar rajta. Rátereli figyelmét református testvéreinek! Aki a Naptárt 20 lejért megveszi, azokkal az árvákkal is jót tesz, akiket a nagyváradi Lorántffy Zsuzsánna Jótékony Egyesület nevel az Árvaházban”.

A 30-as évek fordulójától, majd az azt követő évek gazdasági krízissel terhelt új politikai berendezkedés korszakában a naptár is, hasonlóan egyéb megjelent kiadványhoz, igen sokat foglalkozott a magyar nemzeti (korabeli terminológiával *faji*) és a felekezeti öntudat kérdésének a fontosságával.¹⁹ Ezek felébresztése, ébrentartása és elmélyítése nemcsak egy-egy ember számára volt fontos, hanem intézményi szinten tartották azt napirenden. Alig volt olyan periodika, újság, füzet, könyv vagy bármely típusú kiadvány, amelynek ne belmissziói célzattal született volna meg. A Református Árvaházi Képes Naptárt alapszándéka mellett, amikor megtervezték annak tartalmát, pontosan ilyen gondolatok és célok mentén indították népszerű útjára. Ezért is került be első perctől kezdve ez a naptár is az egyházkerületi iratmisszió belmissziói célzatú és szándékú, támogatásra

¹⁹ A naptár „feladata és célja ma sem változott meg, mert a jelenvaló idő egyenesen követeli, hogy felfokozott erővel álljon ezen túl is Magyar fajunk és anyaszentegyházunk szolgálatára. Most még inkább, mint ezelőtt. Mert a súlyos gazdasági krízis, amelynek mindent felörlő forratagába kerültünk, anyagi életünket rettenetes válságok közé sodorta, lelki világunkban naponként mindegyre döbbenetesebb változásokat idéz fel. Szinte úgy tetszik, mintha minden energiánk megtörni és kimerülni kezdene. Pedig végzetes lenne reánk nézve, ha e megpróbáltatások elsorvasztanák bennünk a Magyar kálvinista öntudatot, amely a múlt századok sok véres és gond teljes kritikus pillanataiban diadalmasan vezetett át. Bízunk Istenben és reméljük így történik most is”. Sulyok István: Kérés és ajánlás. In. Református Árvaházi Képes Naptár 1932, 33.

javasolt kiadványai közé „Mi reformátusok mostanában nagyon sokat beszélünk a vallás és erkölcsi élet mélyítéséről és hit-felekezeti öntudatunk felébresztéséről, valamint annak megszilárdításáról. Ha megvizsgáljuk a legutóbbi időben református kézből kikerült naptárakat, minden kétségen kívül beigazolódva látjuk, hogy azokban a beillesztett olvasmányok ezt a célt tartják szem előtt. S igen helyesen: mert ezektől az építő erő eltagadni nem lehet. Minden jól szerkesztett, református jellegű naptár belmissziói hivatású, vallásos propaganda-irat, amely hatalmas támaszául szolgál annak a gyakorlati munkának, amely Isten kegyelméből egyházunk falain belül immár megindult, vagy többé-kevésbé megindul félben van”.²⁰

A naptár a 30-as évek elejének nagyon nehéz gazdasági krízisekor az isteni segedelem egyik módjának volt tekinthető, „mert valaki megszerez egyet ebből a naptárból, az árváknak juttat általa néhány lejt. Kérve-kérjük hát híveinket, hogy ne vegyenek más naptárt, hanem ezt szerezzék be a jövő évre... A Naptár közli a református orvosok, ügyvédek, mérnökök, iparosok, kereskedők, stb. névtárát, s bizonynyal ezek, akikről a naptár megemlékezett, maguk is meg fognak emlékezni az árvákról.”²¹

Az egyházkerület új periodikájának, a Reformátusok Lapjának 1927. évi április 15-kei beszámolójából kiderül, hogy a naptár első évfolyamából hány darabot vásároltak meg kerületszerte szám szerint összesítve. Természetesen ez még nem volt az a példányszám, amely a kiadók szándékával és céljával találkozott volna. Sulyok püspök a következő esztendő vezércikkében, különben nem alaptalanul, de hangot is adott elégedetlenségének és sajnálattal állapította meg, hogy az egyházkerület egyházközsegei és lelkipásztorai alig mutatnak érdeklődést a naptár iránt. Talán nem is az adakozó, támogató készséget gondolta legfőbb oknak, hanem a hittestvéri öntudat hiányát, a pártoló jóindulatot és szeretetet. Mert „nem nyereszkedésre alapított vállalkozás. Önzetlen munka ez egyik legmagasztosabb em-

²⁰ A Királyhágómelléki Református Egyházkerület egyházainak és híveinek! In. Református Árvaházi Képes Naptár 1928, 29-30.

²¹ A Református Árvaházi Képes Naptár. In. Református Híradó, 1932. október 15/40/1.

berbaráti cél érdekében. A társadalom legszerencsétlenebb és legtehetetlenebb tagjai megmentéséért fárad és áldoz, akik, nem állván mellettük az édesanyának áldozatos, meleg szíve, könyörtelenül elpusztulnának a sors kemény ökölcsapásai alatt, vagy ha megmentenék nyomorult életüket, legtöbb esetben a társadalomnak erkölcsi lezüllését elősegítők lennének. Kegyetlen sors az árva sorsa...”²²

Ez a helyzet és hozzáállás az évek során nagyot változott. Bő tíz esztendővel későbbre a korábbi alacsony példányszám már nagyléptékű fejlődésen ment keresztül és 1940-ben arról számolt be a korabeli egyházi sajtó, hogy a naptárból már tizenötezer példányszám sem tűnik elegendőnek.²³

A névreform

Az úgynevezett református Szociális Névtár mellett a naptárnak volt még egy korszerű és újszerű újítása, vagy még inkább reformja. Két hangsúlyos írásban fogalmazta meg Dr. Szeghalmy Sándor Nagyvárad-Olaszi presbiter a nevekre vonatkozó gondolatait. Magyar neveink használata, újra divatba hozása különösen egy ilyen időszakban vált igazán fontossá. Nem elemezzük és nem is kommentáljuk a két írást, amelyek között majdnem két esztendő telt el, hanem teljes egészében közöljük. Azt azonban hangsúlyozni kívánjuk, hogy a tematika nem volt idegen az adott korszakban, és miként írónk is megjegyzi foglalkoztak vele határokon innen és túl egyaránt. Ezek mellett egy érdekes figyelemfelhívó rövid írásra is rátaláltunk a Református Híradó egyik számában, ahol azt hangsúlyozza a szerző, hogy mennyire oda kell figyelniünk a születendő gyermekek nevének bejegyeztetésekor az anyakönyvi hivataloknál. Nem elég csak úgy bediktálni, mert a román nyelvű hivatali vezető, vagy éppen a szülői alkalmazott románosított formában vési be a neveket.

²² A Királyhágómelléki Református Egyházkerület egyházainak és híveinek! In. Református Árvaházi Képes Naptár 1928, 29-30.

²³ Csernák Béla: Kétezer árva gyermek. In. Református Híradó 1940. március 9, 10. Sz. XX. évf., 1.

Ősi magyar nevek (I.)²⁴

Magyar népünk sok szép régi szokását, ősi viseletét hagyta feledésbe menni, különösen az Alföldön. Általában alig van vidék, ahol érintetlen szépségben és üdeségében találjuk fenn a különböző ősi népszokását és viseleteket. Pedig ezek – minden más nemzetétől eltérő művészi szépségükkel – egyre nagyobb mértékben keltik fel a művelt Nyugat népeinek érdeklődését és elismerését.

Feledésbe mentek nagyobbreszt a szép ősi magyar nevek is. Nemzetünknek keresztyénségre térése első századaiban ezeket is igyekeztek kiirtani népünk tudatából az idegen származású térítő, mint ahogy minden pogány korból eredő mondát, éneket, hangszert, írásmódot, szokásokat kiirtottak, abban a jámbor feltevésben, hogy ezek a keresztyénség terjedésének akadályai lehetnek. És mellőzték a magyar nevek használatát később is, amikor már nem lehetett attól tartani, hogy a pogány világ és pogány gondolkodás visszatér, mert az ősmagyar neveket pogány neveknek tartották. Ez helytelen felfogás. Naptárunkban most is sok pogány név szerepel, és pedig nemcsak magyar, hanem római, germán, szláv, zsidó nevek. Egyik pogány név olyan, mint a másik. Akkor hát mi magyarok miért nem inkább magyar neveket használjuk? És miért pogány valamelyik név? Hiszen a keresztségben mindenki keresztyénné lesz, bármilyen nevet is viseljen is. Nem a név keresztyén, hanem a viselője.

Ha elővesszük valamelyik germán vagy szláv naptárt, abban nem találunk ősi magyar neveket, miért használjuk tehát mi az ő nevüket és miért nem a mi zengzetes hangzású ősi neveinket. Az ősi magyar név jellemzője, hogy nem lehet lefordítani idegen nyelvre. Más népek történetében ezek a nevek nem fordulnak elő és ezeket egyetlen más nép sem vette át. Ezért sérelmesnek tartjuk, hogy sokszor nevetségesen erőszakolják a mi ősi neveinknek a lefordítását olyan névre, amelyek nem is azonosak azzal. Pl. Béla nem azonos a germán Adalbert névvel, mert Béla ősrégi kun-magyar név, több vezérünk és királyunk neve. Jenő pedig a honfoglaló magyarok hatodik törzsének neve és

²⁴ Szeghalmy Sándor: Ősi magyar nevek (I.). In. Nagyvárad Árvaházi Képes Naptár, 1933.

éppen nem lehet egyenlőnek tekinteni a frank eredetű Eugen névvel, sem eredetére, sem hangzására (Özsén-Jenő) nem egyezik. Gyula ősi pogány papi tisztség neve, amit semmiképpen nem lehet azonosítani a latin Julius névvel. Nem szabad engednünk a magyar nevek helytelen lefordítását, mint ahogy a latin, germán, angol, szláv nevek lefordítását sem kísérlük meg (pl. Velerian, Siegfried, Richard, Tatjana). Ezért helytelenítjük, ha valaki saját maga változtatja át névjegyen szép magyar nevét idegen hangzású névre (pl. Jenő: Eugen), s ezzel magyar öntudatáról állít ki szegénységi bizonyítványt.

Az alábbi névsorban megtalálhatjuk mind azt a szép magyar nevet, melyeket gyermekeinknek adhatunk, hogy a jövő nemzedék már nevében is öntudatosabb magyar legyen.

Férfinevek: *Árpád*, a honfoglaló magyarok vezére. Jan. 5, febr. 10, márc. 31, máj. 6, szept. 11. *Álmos*, Árpád apja, magyar vezér, jan. 20, febr. 17, jún. 1, dec. 18. *Attila*, hun király, jan. 7, aug. 5, november. 7. *Ákos*, a kunok vezére, László idején, febr. 27, ápr. 7. máj. 8. *Aladár*, török eredetű név, jan. 3, feb. 20, júl. 4. *Aba*, régi magyar nemzetség neve, jan. 26, aug. 16. *Béla*, hun-magyar ősi név, jan. 2, ápr. 23, aug. 29, dec. 17. *Bojta*, kun vezérneve, jan. 30, szept. 2. *Bogát*, Bulcsu vezér apja, márc. 13, jún. 14. *Bódog*, (Boudug vezér) régi magyar név, febr. 29, szept. 5. *Balambér*, hun fejedelem, márc. 17, júl. 15, okt. 16. *Bendegúz*, Attila apja, hun vezér, márc. 15, aug. 31, dec. 21. *Botond* magyar vezér, márc. 23, július 25. *Bulcsú*, magyar vezér, 26, júl. 25. *Bors*, magyar vezér, márc. 29, júl. 7. *Buda* (Bléda, Attila testvére) ápr. 3, szept. 15. *Bátor*, régi magyar név, ápr. 17, október 5. *Böngér*, kun vezér. ápr. 9, szept. 20. *Csaba*, hun vezér, Attila fia, ápr. 4, máj. 4, okt. 24. *Csongor*, ősmondai név, ápr. 25, aug. 13, szept. 25. *Dengezik*, Attila fia, máj. 18. *Etele*, Attila név magyar alakja, jan. 9, júl. 18, okt. 1. *Ed* (Edu) kun-kabar név az Árpádok korából, máj. 17. *Ete*, kun vezér, ápr. 26, nov. 6. *Edömér*, kun vezér neve, máj. 27, aug. 17. *Elemér*, régi magyar név, febr. 28, márc. 10, nov. 27. *Előd*, magyar honfoglaló vezérek egyike, máj. 30, okt. 22. *Ellák*, Attila fia, jún. 15, febr. 18, augusztus 27. *Eörs*, régi kun név és magyar vezér neve, jún. 28, júl. 14, szeptember 28. *Farkas*, Árpádkori személynév, aug. 23, okt. 12. *Gyula*, ősi magyar név és papi méltóság neve, jan. 4, ápr. 12, szeptember 17. *Géza*, ma-

gyar fejedelem, ősi név, jan. 16, febr. 25, okt. 2. *Gyárfás*, ősi név az Árpádok korából, jún. 19. *Huba*, honfoglaló vezér neve, jún. 22, aug. 19, szept. 9, dec. 14. *Irnák*, Attila fia, nov. 17. *Jenő*, ősrégi magyar név, márc. 6, aug. 22. *Jutas*, Árpád fia, aug. 14. *Ketel* (Kete) kun vezér, ápr. 22. *Kadosa* hun-magyar név, jún. 17, szept. 27, okt. 6. *Kaza*, egyik magyar törzs neve, aug. 8. *Keve*, hun vezér, jún. 20, okt. 30, nov. 23. *Kocsárd*, április 5. *Koppány*, magyar vezér, márc. 30. *Kund* (Kond) ősi magyar vezér neve, dec. 28. *Kupa*, Zerind fia, július 31. *Lehel*, magyar vezér, márc. 5, aug. 2, nov. 8, dec. 11. *Levente*, Árpád fia, márc. 1, jún. 6, aug. 3, nov. 18. *Lóránt*, nov. 13. *Opor*, régi magyar név, okt. 3, dec. 20. *Ozdor*, régi magyar név, dec. 22. *Roff*, hun név, szept. 30. *Szabolcs*, Előd fia, magyar vezér, márc. 7, jún. 7, okt. 19, nov. 29. *Taksony*, magyar fejedelem, márc. 2. *Tas*, magyar vezér, febr. 23, szept. 24. *Tihamér*, régi magyar név, jún. 30. *Tarján*, egyik magyar törzs neve, máj. 26. *Törtel*, kun név, május 19. *Töhötöm* (Tuhutum) magyar vezér, júl. 1, nov. 1. *Turgony*, kun név, nov. 3. *Ubul*, ősi magyar név, ápr. 11, júl. 2, dec. 15. *Uzur*, ősi magyar név, márc. 9. *Zerind*, Koppány vezér apja, okt. 26. *Zuárd* (Zoárd) hun név, máj. 20, szept. 26, nov. 15, dec. 30. *Zsombor*, Tuhutum vezér unokája, ápr. 21, júl. 19. *Zoltán*, Árpád fia, magyar fejedelem, febr. 15, márc. 8, júl. 11. *Zsolt*, Árpád fia, magyar fejedelem, jan. 27, ápr. 10, júl. 6.

Női nevek: *Aranyka* (Aranka) márc. 11, dec. 2. *Angyalka*, máj. 31, nov. 16. *Ágota*, febr. 5, ápr. 13, szept. 7. *Csilla*, febr. 9, nov. 22. *Emese*, ápr. 15, júl. 5, szept. 19. *Édua*, ápr. 6, okt. 7, dec. 12. *Enikő*, ápr. 28, okt. júl. 16, nov. 14. *Etelke* (nem Etelka) nem azonos a német Adelhaid névvel, okt. 8, szept. 23, dec. 16. *Gyöngyvér*, ápr. 27, júl. 10. *Gyöngyike*, febr. 2, nov. 20. *Hajnalka*, márc. 27, okt. 27. *Illa*, jún. 23, nov. 2, dec. 1. *Iringó*, jún. 3, okt. 23. *Ibolya*, ápr. 30, aug. 7, szept. 14. *Jolán*, Jolánka, jún. 9, okt. 17, nov. 20. *Piroska*, jan. 18, nov. 28. *Rózsa* (nem Róza) ápr. 29, szept. 6. *Tünde*, júl. 9, okt. 21, dec. 3. *Virág*, jún. 21, szept. 12.

Naptárunk újítása (II.)²⁵

Ezelőtt két évvel 1933. évi Református Árvaházi Képes Naptárunkba „Ősi magyar nevek” cím alatt rövid ismertetést írtam, amelyben felhívtam a figyelmet azokra a szép magyar személynevekre, amelyek már kezdettek feledésbe menni, elveszni, mint annyi sok más magyar érték. Mint ahogy népművészetünk, zenénk, népviseletünk különbözik Európa más nemzeteitől, úgy ősi személyneveink is egészen különlegesek. De éppen ez a szép és ezért kell hozzá ragaszkodnunk.

Ha lassanként már a művelt Nyugat is észreveszi, hogy milyen nagy értéket képvisel a magyar művészet és zene, itt az ideje, hogy mi is felismerjük a nemzeti kincseinket és megtartsuk azokat a nemzeti vonásainkat, amelyek megkülönböztetnek más népektől. Ilyenek a magyar személynevek is. Miért használjuk mi azokat a neveket, amelyek az egész világon mindenütt közönségesen előfordulnak, vagy azokat, amely a germán, vagy szláv népek történeti nevei és miért ne inkább a jellegzetes magyar neveket? Magyarságunkat mutassuk meg nevünkkel is.

Ez volt a célzata két év előtti cikkemnek, ami nagyobb érdeklődést keltett, mint gondoltuk volna. Megnyugtató, hogy mindenütt csak helyeslő bírálatot hallottunk, vagy olvastunk róla. Így 1934. évi naptárunk Krüzselyi Erzsébet tollából nagyon érdekes tanácsokat közölt tanulmányunk bírálatával kapcsolatban a személynevek személyes megválasztásáról, azoknak a családi névvel összhangba hozásáról.

Tavalyi naptárunkban már töröltük az idegen nevek túlnyomó részét a névnapok betűsoros jegyzékéből és összeállítottuk a teljes névjegyzéket ősi magyar nevekkal kiegészítve, amilyen névsor eddig még sehol, semmi más naptárban nem volt található.

Majdnem egyidejűleg foglalkozott ezzel a kérdéssel Dr. Bánffy József makói ügyvéd, presbiter, aki bár ugyanazon gondolattól vezérelve, de mégis egy évvel később hozta nyilvánosságra tervezetét. A mi ismertetésünk, a magyar történelem lapjairól összeszedett nevek jegyzékével együtt, már 1931-ben készen alkot, de elkésve csak 1933.

évi naptárunkban jelent meg. Dr. Bánffy József tervezetét legelőbb a szegedi „Egyházi Híradó” 1933. dec. 9-iki számában olvastuk és feltűnt, hogy annak indokolása és kiindulási pontja egyezik a mi cikkünkkel.

De mégis van különbség a két elgondolás között: Mi nem kérelmeztünk semmit a felső egyházi hatóságtól, mint a makói indítványozó, mert a naptár összeállítása csak szokáson, vagy hagyományon alapszik, helyenként és időnként változik és a névnapok beosztásának nincs semmi hitelvi (dogmatikai) alapja, mint a római katolikus naptárnál, ahol erősen kötve vannak az év minden napjára kijutó szentek neveihez. Mi tehát egyszerűen kihagytuk már az 1933. évi naptárunkból az idegen származású neveket és magyar neveket és magyar neveket állítottunk be azok helyett. Hisszük, hogy magyar népünk egy emberöltő alatt meg fogja szokni a századok óta feledésbe ment ősi neveket, ha a naptárban évről-évre azokat olvashatja, és ismét közhasználatba kerülnek azok a régi magyar nevek, amelyeket egyetlen más nép sem használ, és amelyeknek történelmi múltja kizárólag magyar.

A másik különbség az, hogy a mi naptárunkban egy-egy szép magyar név többször előfordul az év, különböző hónapjaiban (mint ahogy más naptárokból is látjuk ezt, pl. János, Mária, József stb. nevekénél), holott Bánffy József egész évben csak egyszer veszi fel a legszébb magyar neveket is, a többi napokon pedig meghagyja a nemzetközi nevek nagy részét és nem igyekszik azoktól megszabadulni. Azokat a bibliai eredetű, vagy más népektől származó neveket, amelyek népünkénél már évszázados szokás szerint általánosan használatban vannak, mi is meghagytuk, de kivétel nélkül töröltük azokat, amelyeket a magyar eddig sem kedvelt. A makói tervezetben sok erőltetett és nem is őseredeti magyar név van, melyeket mi nem vetünk be naptárunkba, mert nem hisszük, hogy azokat népünk megkedvelje.

Bánffy József tervezetét a makói presbitérium magáévá tette és azt a felettes egyházi hatósághoz felterjesztette és kérelmezte az egész országra az egységes református naptár összeállítását.

²⁵ Szeghalmy Sándor: Naptárunk újítása. In. Nagyvárad Árvaházi Képes Naptár, 1935.

Érdekes, hogy Erdélyben nem látunk semmi ilyen megmozdulást, sem annak gyakorlati megvalósítását, egyedül az „Erdélyi Gazda Naptár” vette át újításunkat, mert annak nyomdája városunkban van.

A cluji-kolozsvári „Kiáltó Szó”, amelynek figyelmét felhívtuk mozgalmunkra, 1934 májusi számában megemlékezik ugyan Református Árvaházi Naptárunkról, amely ezt az újítást már meg is valósította, de csak futólag, holott Bánffy József indítványát, amely még csak tervezet, febr. számában szó szerint közölte, mintha az, amit a Királyhágómellék kezdeményez, nem éppen úgy érdekelné Erdélyt.

A „Kiáltó Szó” említett számában „Az ős magyar nevek használatá” címmel Bíró Sándor nagyon értékes dolgozatot írt, melyben teljesen magáévá teszi a naptárunkban már két éve bevezetett újítást, annak indokait és alapgondolatát. Érdekesen mutat rá a régi magyar nemtörődömségre. „Mialatt köröskörül az egész világon minden nép arra igyekszik, hogy a maga sajátos vonásait, - légyen az népdal, népszokás, tánc, viselet, név vagy akármilyen más jellemző dolog, - megtartsa, ápolja és magasabb formákba öntve a külfölddel is megismertesse, addig mi magyarok járjuk jámboran a régi öntudatlanság kitaposott útjait”. ... „A legfőbb szempont az legyen, hogy elsősorban azt használjuk, ami a mienk. Vannak olyan nevek, amelyek csak magyarok, amelyeket nem lehet összetéveszteni, vagy lefordítani. Ezeket kell először a naptárba felvenni s ez által a nép között is elterjeszteni. A gondolat népszerűsítésében az egész magyar közép osztálynak részt kell vennie, mert kétségtelen, hogy a megvalósítás fokozni fogja a magyar öntudatot is. Lehetséges, hogy sokan feleslegesnek tartják ezt a kérdést, vagy épen pogányságnak minősítik, de az ilyenek nem értik meg e szükséges újítás horderejét. Talán szégyellik azokat a neveket, amelyeket őseink hordottak? Nem akarják észrevenni, hogy a nagy egyetemes műveltség akkor színesebb és vonzóbb, ha minden nép a maga legsajátosabb, legeredetibb motívumaival járul hozzá?”

Ne féljünk hát az ősmagyar nevek használatától. A belső öntudatosodási eredményen kívül, az a külső következménye is lesz, hogy a külföldön nem fognak mindegyre összetéveszteni a germánokkal.

Felhívja végül a „Kiáltó Szó” az olvasók figyelmét „a gondolat minél szélesebb körben való népszerűsítésére” és reméli, hogy: az „Erdélyi Ref. Naptár” is bevezeti ezt az újítást.

Figyelemre méltó, hogy a makói presbitérium Bánffy József indítványát és naptár tervezetét kiegészítette azzal, hogy karácsony helyett „Jézus születése napja” nagypéntek helyett „Jézus halálának a napja”, húsvét helyett „Feltámadás ünnepe”, áldozócsütörtök helyett „Meny nybemenetel ünnepe”, pünkösd helyett „Szentlélek ünnepe” vétessék be az új naptárba. Mi is helyeseljük ezt az újítást, mert a keresztyénség nagy ünnepeit nevükben is összefüggésbe kell hozni a Megváltóval. Különösen szükségesnek tartjuk a „húsvét” szónak a kiküszöbölését a közhasználatból, ami semmiképpen nem fedi a feltámadás tényét. A „húsvét” szó onnan ered, hogy a r. kath. egyház által rendelt nagyböjt leteltével a feltámadás napján lehetett először húst enni. Keresztyénségünk gyarlóságának egyik példája, hogy őseink a húsevésről nevezték el a keresztyénség legnagyobb ünnepét, és, hogy ez az elnevezés még mindig használatos. A „pünkösd”-öt azonban nem helyettesítenénk a „Szentlélek ünnepe” kifejezésével, mert a pünkösd szó a Bibliában gyökerezik (Csel. 2:1).

Mi makói határozaton túlmenve a „vásárnap” szót is kivennénk a közhasználatból s helyette a naptáron keresztül „Úrnak napja”, „Úrnap” kifejezést használnánk. Az első keresztyének kezdettől fogva a hét első napját a Jézus feltámadásának napját ünnepelték meg, ekkor Igét hirdettek, alamizsnálkodtak, úrvacsorát vettek, s a Biblia ezt a napot „Úrnak napja” névvel említi. (Ap. Csel, 20:7, 1 Kor. 16, 2 Jelenések 1,10.). A vásárnap szó onnan ered, hogy a magyar keresztyénség első századaiban az Úrnak szentelt hetedik napon gyűlt össze a templom körül a szétszórta elő lakosság és ott tartották meg a vásárt. Így lett a profán vásárnapból: vásárnap ünnepe. Az Úrnapja szó ellen felhozzák, hogy a katolikus egyház Úrnap néven pünkösd után 10 napra tart egy ünnepet. Csakhogy ez az ünnep nincsen összefüggésben a Jézus életével és nincsen bibliai alapja. Ez tehát nem tartja attól, hogy vásárnap helyett Úrnak napját, vagy Úrnapját mondjunk. Így nevezi a Heidelbergi Káté is, amely ötvenkét szakaszra, azaz 52 „Úrnapjára” van beosztva, azzal a céllal, hogy a lelkipásztorok minden vásár-

nap, azaz helyesebben: minden Úrnak napján egy-egy szakaszt felolvassván, azt megmagyarázzák, amely szokás mind máig fennáll a mi egyházkerületünkben, ennek megfelelően énekeskönyvünkben is megvan az ötvenkét úrnapijára való ének (105-160 dicséret). Naptárunk az egyes hetek közé beiktatta a Heidelbergi Káté anyagát, az időhöz lehetőleg alkalmazkodva s azt mindenütt így vezeti be „1 (vagy 2. stb.) Úrnapija. Ezzel akarjuk a figyelmet felhívni arra, hogy a hét első napjának igazi, azaz bibliai neve: „Úrnapija”.

Az ünnepnapok új neveit egyelőre még nem vittük be naptárunkba, mert ezeknek a megjelöléseknek vagy ezeknek az új neveknek használatba hozatala már inkább az egyházi igazgatás körébe tartozik. De kíváncsúnak tartjuk, hogy ebben a kérdésben megnyilatkozzék a felsőbb egyházi hatóságok felfogása.

Felhasznált irodalom

1. CSERNÁK Béla: A református egyház Nagyváradon 1885-1945. Bihari Református Egyházmegye, Nagyvárad, 2014.
2. CSERNÁK Béla: Életemből, In: Itt viharzott felettünk. II. kötet, Editiones Archivi Districtus Reformatorum Transtibiscani XV, Debrecen, 2008.
3. PÁLFI József: A média fejlődéstörténete- egy poszt-trianoni egyháztestben. Egyházi sajtó a Királyhágómelléki Református Egyházkerületben 1920-1942 között. In: Lévai Attila (szerk.): Időn és tereken át. Tanulmányok az egyház életéről és szolgálatáról, Szentendre, Tillingner Péter Műhelye, 2013, 48–62.
4. PÁLFI József: Sulyok István. Hetvenesztendeje hunyt el a Királyhágómelléki Református Egyházkerület első püspöke. In: Pálfi József, Lévai Attila (szerk.): Kettős kisebbségben, Komárom, Selye János Egyetem, Komárom, 2014, 35–56.
5. PÁLFI József: Debreczeni István, aki megtanulta a mellényt többször ki- és begombolni, D. Dr. Harsányi András Alapítvány Kiadványai 15, 2011, 1–192.
6. PÁLFI József: Egy 20. századi reformátori kihívás. In: Kulcsár Árpád (szerk.): Reformáció 500, Nagyvárad – Komárom, Partium Kiadó, Selye János Egyetem Calvin J. Teológiai Akadémia, 2018, 95–113.
7. PÁLFI József: Belmissziós törekvések a két világháború közötti Királyhágómelléken. In: László Emőke (szerk.): A szolgálat ékessége. Tanulmányok Fruttus István Levente hetvenedik születésnapja alkalmából, Budapest L'Harmattan Kiadó, 2018, 53–68.

8. PÉTER I. Zoltán: Nagyvárad Református templomai. Királyhágómelléki Református Egyházkerület, Nagyvárad, 1996.
9. Egyházi és Iskolai Szemle, 1921 – 1926.
10. Református Híradó – Nagyvárad, 1921 – 1944.
11. Református Árvaházi Képes Naptár 1926 – 1947.
12. KREL – KRE Közgyűlési Jegyzőkönyvei 1926-1942.